

SXEDIO.F46

18.11.1947: ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΕΠΙΜΕΝΟΥΝ ΣΕ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΓΙΑΤΙ ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΟΤΙ Η ΠΛΗΡΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΘΑ ΟΔΗΓΗΣΕΙ ΣΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η νέα συνεδρία (Τρίτη) της Νομοθετικής Συνέλευσης ή Διασκεπτικής έγινε στις **18** Νοεμβρίου, **1947**.

Στη συνεδρία αυτή οι πρώτες διαφωνίες μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων αντιπροσώπων άρχισαν να παίρνουν κάποιες διαστάσεις καθώς οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να παραδεχθούν ότι ήθελαν περιορισμένη Αυτονομία γιατί φοβούνταν ότι πλήρης αυτονομία θα οδηγούσε στην Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Σε μια προσπάθεια του ο Πρόεδρος της Διασκεπτικής Αρχιδικαστής Τζάκσον να αποφύγει κατάρρευση των εργασιών της συνέλευσης κάλεσε τα μέλη να εκφράσουν τις απόψεις τους πάνω στην πρόταση όπως ζητηθεί από τον υπουργό των Αποικιών της Βρετανίας να ερμηνεύσει τους όρους εντολής της Συνέλευσης.

Με τον τρόπο αυτό ήλπιζε ότι θα κέρδιζε χρόνο καθώς οι προσπάθειες για την εκλογή νέου Αρχιεπισκόπου βρίσκονταν στο ζενίθ τους (εκλογή Μακαρίου Β).

Στη συνεδρία αυτή πρώτος πήρε το λόγο ο Δήμαρχος Αμμοχώστου Αδάμ Αδάμαντος που εξέφρασε φόβους ότι η Συνέλευση οδηγείτο προς το μοιραίο, όχι από έλλειψη καλής θέλησης, όπως είπε, αλλά από έλλειψη κοινών σκοπών, προς τους οποίους να απέβλεπαν όλα τα μέλη της.

Πρόσθεσε:

" Κάθε ένα από τα μέλη της Διασκεπτικής έδωσε πολλήν προσοχήν εις την προσπάθειαν την οποίαν κατέβαλεν ο Πρόεδρος της Συνελεύσεως Σερ Εντουαρτ, και εις τας εκκλήσεις τας οποίας έκαμε διά να αποτρέψη τελικήν κατάρρευσιν του έργου της

Συνελεύσεως

Φοβούμαι όμως ότι ούτε αι προσπάθειαι μπορούν να περισώσουν την κατάστασιν ούτε και εκκλήσεις να αποτρέψουν το αναπότρεπτον. Δεν είναι από έλλειψιν προσπαθειών ή εκκλήσεων που θα έχωμεν, αν αποτύχει το έργον μας, αν αυτό αποτύχη, αλλά από έλλειψιν κοινής βάσεως επί της οποίας να στηριχθή, και κοινών σκοπών προς τους οποίους το έργον αυτό να αποβλέπη.

Υπάρχει θεμελιώδης διαφορά επί βασικών ζητημάτων ως. π.χ. οι όροι εντολής και ο βαθμός της συνταγματικής προόδου τον οποίον το σώμα αυτό δύναται να συστήση προς την Κυβέρνησιν της αυτής Μεγαλειότητος.

Εξ όλων όσοι ωμίλησαν είναι φανερόν ότι μεταξύ των μελών της Συνελεύσεως είναι πολλοί εκείνοι, οι οποίοι δεν συμφωνούν προς την ερμηνείαν την οποίαν ο κ. Πρόεδρος έδωσεν εις τους όρους εντολής. Θα παρεκάλουν να μου επιτραπή να μη συμμερισθώ ούτε γώ τας απόψεις της έδρας, όσον αφορά τους όρους εντολής μας εις την Συνέλευσιν και να τονίσω ότι απεδεχόμενη την πρόσκλησιν με την βεβαιότητα ότι ο ορίζων, εντός του οποίου εκλήθημεν διά να εγασθώμεν ήτο πολύ ευρύτερος. Την βεβαιότητα αυτήν την εστήριξαν επί τνω διακηρύξεων και των επιστολών αι οποίαι έφθασαν εις εμέ προερχόμενοι είτε από την Αυτού Εξοχότητα τον Κυβερνήτην είτε από τον Αποικιακόν Γραμματέα.

Δεν προτίθεμαι να αναφερθώ εις τα στοιχεία αυτά λεπτομερέστερον διότι έγινε μνεία τούτων από άλλους εξ εκείνων οι οποίοι ωμίλησαν πριν από εμένα. Θα ήθελα όμως να καταστήσω σαφές ότι χωρίς την πεποίθησιν ότι έμελλε να μας παρασχεθή πλήρης ελευθερία και ευκαιρία να κάμωμεν εισηγήσεις διά την απόκτησιν συντάγματος εξασφαλίζοντος όχι απλήν επαφήν, αλλά πραγματικήν συμμετοχήν εις την διακυβέρνησιν της νήσου δεν θα ευρισκόμην εδώ σήμερα.

Δεν θα πω τίποτε περισσότερο διά την αντίληψιν που εσχημάτισα όσον αφορά τους όρους

εντολής ειμή μόνον ότι ενώ εχαρακτηρίσθησαν απλοί και σαφείς εν τούτοις εδημιούργησαν τόσην διαφοράν γνώμης μεταξύ των μελών και του Προέδρου της παρούσης συσκέψεως.

Προσωπικώς πιστεύω ότι υπό τας παρούσας συνθήκας θα ήτο πρόπον να είχωμεν την ελευθερίαν να ζητήσωμεν διά την μεγάλην και ιστορικήν αυτήν νήσον σύνταγμα κτήσεως. Ομως οι όροι εντολής δεν αφήνουν αμφιβολίαν ότι το τοιούτον αποκλείεται δι' αυτό το αντιπαρέρχομαι.

Ούχ ήττον όμως θα ήθελα να αναπτύξω πως βλέπω ότι αυτό το Σώμα θα μπορούσε να προχωρήσει εις τας εργασίας του προς ικανοποίησιν και διά το καλόν αυτού του τόπου. Προς τούτο χρειάζεται όπως το σώμα αυτό να μη πνιγή μέσα εις ένα ασφυκτικόν κλοιόν όρων εντολής, αλλά να αφεθή ελεύθερον να κινηθή μέσα εις ένα πλατύτερον ορίζοντα. Είναι ολοφάνερον ότι εδώ αντιπροσωπεύονται τρία συμβαλλόμενα μέρη. Είναι η Βρετανική αυτοκρατορία με τους όρους εντολής το άλλο οι Έλληνες της Κύπρου, η καταπληκτική πλειοψηφία του Κυπριακού λαού και το τρίτον οι μειονότητες.

Ενα έκαστον εκ των μερών έχει τα δικά του αισθήματα και τα δικά του συμφέροντα. Τα αισθήματα και τα συμφέροντα αυτά δεν πρέπει να αμφισβητήσωμεν μέσα εις το σώμα τούτον του οποίου καθήκον είναι να δημιουργήση εκείνους τους συνταγματικούς τύπους, οι οποίοι ενώ δεν θα πιέζουν τα αισθήματα οιοδήποτε θα εξασφαλίζουν και θα προάγουσιν τα συμφέροντα όλων.

Εχω την γνώμην ότι τα μέλη της συνελεύσεως δύναται, και πρέπει να αφεθούν να εργασθούν με το πνεύμα αυτό διά μίαν υπεύθυνον διακυβέρνησιν του τόπου, υπό αντιπροσώπων του λαού υπό την σαφή προϋπόθεση ότι αι διεθνείς ευθύνας της βρετανικής αυτοκρατορίας, διά γενικώτερα συμφέροντα της της παγκοσμίου ειρήνης και ασφαλείας εις αυτήν την σφαίραν της υδρογείου εξασφαλίζονται, ότι τα δικαιώματα και τα συμφέροντα της μειοψηφίας δεν παραβλάπτονται ότι η πλειοψηφία των κατοίκων της

νήσου εν συνεργασία με την μειοψηφίαν θα έχη κάθε ευκαιρίαν να χειρίζεται υπευθύνως τα εσωτερικά της νήσου πράγματα.

Διά τους σκοπούς μας αυτούς δεν χρειάζεται παρά αμοιβαία εκτίμησις και σεβασμός και μαζί μ' αυτά και καλή θέλησις.

Η αυτοκρατορία είναι καιρός να αναγνωρίση ότι ο λαός της Κύπρου, ένας λαός ιστορικός και πολιτισμένος, που προσέφερε πολλές θυσίας και κατανάλωσε σώματα αρκετά εις τον τελευταίον υπέρ της δημοκρατίας πόλεμον, πρέπει να τύχη κάθε ευκαιρίας διά να γίνη ο πραγματικός ρυθμιστής τουλάχιστον των εσωτερικών της νήσου υποθέσεων.

Το αντίθετον προσβάλλει και αυτά τα στοιχειώδη δημοκρατικά ιδεώδη διά τα οποία όλοι επολεμήσαμεν.

Παράλληλα δείχνει ότι αι διακηρύξεις που κατά καιρούς έγιναν από τους Υπουργούς και Πρωθυπουργούς της Μεγάλης Βρετανίας υπηγορεύοντο υπό τας περιστάσεις και την ανάγκην και όχι από την αφοσίωσιν προς τους βασικούς σκοπούς του μεγάλου αγώνος των λαών. Σύμφωνα με τας διακηρύξεις αυτάς θα έπρεπε όλοι οι λαοί που συνέβαλλον εις την νίκην της δημοκρατίας να χαρούν την ανεξαρτησίαν και την ελευθερίαν των.

Αν αφήσωμεν κατά μέρος το γεγονός ότι ο κυπριακός λαός δεν εκλήθη μετά τον πόλεμον να αποφασίση περί του μέλλοντος του διά δημοψηφίσματος, πρέπει να τονισθή ότι τουλάχιστον πρέπει να του εξασφαλισθή το στοιχειώδες δικαίωμα να κυβερνά ελευθέρως διά των εκλεγμένων αντιπροσώπων του τον τόπον αυτόν και να ρυθμίζη την τύχην του και τας εσωτερικάς του υποθέσεις, όπως ο ίδιος νομίζει καλύτερον και συμφερότερον δι' αυτόν. Υπάρχουν όμως μειονότητες. Τας εκτιμώμεν και τας σεβόμεθα και δεν θέλομεν τίποτε άλλον από αυτάς, παρά να εξακολουθήσουν να διαβιούν μεταξύ μας εν ειρήνη, ευτυχία και ασφαλεία. Είναι δε έργον όλων ημών, ως σώματος να εξεύρωμεν τους τρόπους, διά των οποίων τα δικαιώματα των θα εξασφαλισθούν.

Εις το σημείον αυτό θα ήθελα να λεχθή ότι δεν είναι υποσχέσεις, όπως υπεστηρίχθη από ένα τουρκικόν μέλος που θέλομεν να δίδονται. Θέλομεν ίσια να εξασφαλισθούν τα ιδιαίτερα συμφέροντα των, θρησκευτικά και εκπαιδευτικά ή οποιαδήποτε άλλα διά προνοιών του συντάγματος. Κάθε προσπάθεια των αντιπροσώπων της μειονότητος προς αυτήν την κατεύθυνσιν είναι απολύτως δικαιολογημένη και πρέπει όλοι να βοηθήσωμεν.

Θα ήταν όμως ακατανόητον και αντιδημοκρατικόν εάν η μειονότης, επιδιώκουσα να εξασφαλίση τα ιδικά της δικαιώματα, επέμενε να θυσιασθούν τα δικαιώματα της πλειοψηφίας. Εις το σημείον αυτό θα πρέπει να πω ότι πραγματικά δεν καταλαμβαίνω ούτε τους φόβους, ούτε τας επιφυλάξεις των φίλων Τούρκων της Κύπρου, ούτε την άρνησιν των να βοηθήσουν τον Κυπριακόν λαόν ως σύνολον, εις την απόκτησιν πλήρων ελευθεριών των οποίων και οι ίδιοι θα απελάμβανον εξίσου με τους Ελληνας συμπατριώτας των.

Χρειάζεται να επιδειχθή από μέρους των περισσοτέρα εμπιστοσύνη και ορθολογισμός διαφορετικά φοβούμαι ότι από τους φίλους Τούρκους υποστηρίζονται απόψεις, αι οποίαι δεν βλάπτουν τους Ελληνας μόνον της Κύπρου, αλλά ζημιώνουν και τους Τούρκους συμπατριώτας μας.

Εξ όσων ο Πρόεδρος μας είπεν, προτείνεται διά την Κύπρον του **1947** να προχωρήση προς την αυτοκυβέρνησιν βήμα προς βήμα, όπως η Κεϋλάνη και η Μάλτα του **1812** και του **1835**. Η απάντησις μου είναι όχι. Θέλομεν σεβασμόν προς τα δικαιώματα του Κυπριακού λαού και ο σεβασμός αυτός πιστεύω ακραδάντως ότι απαιτεί τουλάχιστον αυτοκυβέρνησιν διά τους Κυπρίους του **1948**.

Θα είμεθα ευτυχείς να παραμείνωμεν εις αυτήν την συνέλευσιν. Αυτό όμως δεν μπορεί να γίνη χωρίς την βασικήν προϋπόθεσιν ότι οι όροι εντολής δεν μας δεσμεύουν με τον τρόπον που μας ανέλυσεν ο κ. Πρόεδρος.

Είμεθα ελεύθεροι να προτείνομεν εκείνο που οι

Κύπριοι υπό τας παρούσας συνθήκας θα ηδύναντο να στέρξουν: Εννοώ αυτοκυβέρνησιν.

Η εισήγησις του κ. Προέδρου να προχωρήσωμεν εις την συζήτησιν με άξονα το σχεδιάγραμμα συντάγματος, όπως μας το έδωσεν εν παραδείγματι, και χωρίς να δεσμευόμεθα, δεν με ευρίσκει σύμφωνον. Το τοιούτον δεν θα εσήμαινε λύσιν, αλλά αναβολήν της κρίσεως η οποία παρουσιάσθηκε από των πρώτων εργασιων της Συνελεύσεως.

Η εισήγησις μου είναι ότι πρέπει να αποσταλούν προς τον κ. Υπουργόν αι απόψεις αι οποίαι ηκούσθησαν τόσον από της έδρας όσον αι από των καθισμάτων των μελών διά να έχωμεν την επίσημον άποψιν επί των σημείων της διαφοράς, την οποίαν θεωρώ θεμελειώδη και βασικήν.

Όταν θα έχωμεν τας επισήμους απόψεις θα μπορούμεν τότε να καθορίσωμεν έκαστος την πορείαν του".

Ο Γ. Αραδιπιώτης που μίλησε στη συνέχεια αναφέρθηκε σε έγγραφο του που απέστειλε προηγουμένως στον Εντουαρτ Τζάκσον και στο οποίο είπε εξέθετε τις απόψεις του πάνω στους όρους εντολής τους οποίους χαρακτήρισε πολύ περιορισμένης φύσης.

Εφ' όσον, είπε, ηγέρθη ζήτημα όρων εντολής και εφ' όσον ανεξαρτήτως της ερμηνείας των όρων τούτων, εκφράζεται η γνώμη όπως ο υπουργός ερμηνεύση τους όρους ή να ευρύνη τούτους ή να δώση σύνταγμα αυτοκυβερνήσεως υποβάλλω την γνώμην, όπως ερωτηθή ο Υπουργός, διότι τούτο θα καταστήση σαφή την θέλησιν των μελών της Συνελεύσεως.

Δηλώ ότι η περαιτέρω παραμονή μου εις την Συνέλευσιν θα εξαρτηθή από τον αριθμόν των μελών τα οποία θα αποχωρήσουν εάν η απάντησις του υπουργού είναι αρνητική, καίτοι, προσωπικώς είμαι πρόθυμος να εργασθώ διά να τερματισθή το παρόν μονοκρατορικόν σύστημα.

Ο Ανδρέας Ζιαρτίδης που μίλησε στη συνέχεια τάχθηκε υπέρ της αυτοκυβέρνησης.

Είπε ο Ζιαρτίδης:

"Θα πω Κύριε Πρόεδρε, λόγω λόγια γύρω από την ερμηνείαν των όρων εντολής της Συνελεύσεως. Ως Πρόεδρος είπετε ότι οι όροι της εντολής μας δεν επιτρέπουν εισηγήσεις, αι οποίαι ευρίσκονται μέσα εις την σφαίραν συντάγματος αυτοκυβερνήσεως. Αντελήφθην ότι η άποψις σας στηρίζεται επί των δηλώσεων του υπουργού, αι οποίαι εγένοντο εν τη Βουλή την 23ην Οκτωβρίου, 1946. Δυνάμεις έχομεν την αντίθετον άποψιν. Πιστεύομεν ότι οι όροι της εντολής μας διειτυώθησαν εις πρόσκλησιν την οποίαν μας αποστείλατε και η οποία μας δίδει το δικαίωμα να κάμωμεν οιασδήποτε εισηγήσεις θέλομεν μέχρι και του συντάγματος πλήρους αυτοκυβερνήσεως.

Η δοθείσα ερμηνεία ως προς τους όρους εντολής είναι αυθαίρετος. Βασιζόμεθα επί των διεθνών υποχρεώσεων τας οποίας έχει αναλάβει η Μεγάλη Βρετανία. Εχω μπροστά μου τον επίσημον καταστατικόν χάρτην των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος συνετάχθη εις τον Άγιον Φραγκίσκον και φέρει την υπογραφήν του Λόρδου Χάλιφαξ.

Θα αναγνώσω το κεφάλαιον 11, άρθρον 73, το οποίον και μας ενδιαφέρει. Τούτο έχει ως εξής:

"Μέλη των Ηνωμένων Εθνών, τα οποία έχουν ή έχουν αναλάβει ευθύνας διά την διακυβέρνησιν εδαφών των οποίων οι λαοί δεν έχουν αποκτήσει πλήρη αυτοκυβέρνησιν αναγνωρίζουν την αρχήν, ότι τα συμφέροντα των κατοίκων των εδαφών αυτών είναι υψίστης σπουδαιότητος και αποδέχονται ως ιεράν εντολήν, την υποχρέωσιν όπως προαγάγουν εις το Ανώτερον σημείον εντός του συστήματος της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας την ευημερίαν των κατοίκων των εδαφών αυτών και προς τον σκοπόν αυτόν να αναπτύξουν την αυτοκυβέρνησιν και όπως λάβουν υπόψιν των εις τους πολιτικούς πόθους των λαών αυτών και βοηθήσουν τούτους εις την προοδευτικήν ανάπτυξιν των ελευθέρων θεσμών συμφώνως με τας ειδικάς συνθήκας εκάστης χώρας και τα ποικίλα στάδια της περιόδου.

Πιστεύομεν ότι ο Υπουργός δεν έχει δικαίωμα να παραβή την διακήρυξιν αυτήν, την οποίαν η χώρα

του υπέγραψεν ενώπιον των αντιπροσώπων 50 Εθνών. Είναι σαφείς αι υποχρεώσεις τας οποίας ανέλαβεν η Μεγάλη Βρετανία διά την ανάπτυξιν της αυτοκυβερνήσεως εις τας αποικίας της. Η απαίτησις μας δι' αυτοκυβέρνησιν είναι τα μίνιμουμ των πόθων του Κυπριακού λαού.

Αλλά ίσως να προταθή το επιχείρημα ότι όσα ανέλαβεν η Μεγάλη Βρετανία θα γίνουν εντός των ειδικών συνθηκών εκάστης χώρας και συμφώνως προς τα ποικίλα στάδια της προόδου των. Πολύ καλά αλλά ποίος απεφάσισεν ότι αι Κυπριακαί περιστάσεις και το σημερινόν στάδιον προόδου της Κύπρου δεν είναι ώριμα διά το καθεστώς αυτοκυβερνήσεως. Ποία είναι η έκθεσις επί της οποίας εστηρίχθη ο Υπουργός; Μήπως εκείνοι οι οποίοι είναι υπεύθυνοι διά το "μονοκρατικό καθεστώς της Κύπρου; Όλα αυτά πρέπει να τα γνωρίζομεν διότι ημείς που αντιπροσωπεύομε την πλειονότητα του Κυπριακού λαού διεκδικούμεν ότι ο λαός μας είναι ώριμος ακόμη και διά την ανεξαρτησίαν. Και αν συζητούμεν δι' αυτοκυβέρνησιν τούτο οφείλεσται εις το ότι παρεδέχθημεν ότι μέχρις αυτού του σημείου μας περιορίζουν οι όροι εντολής.

Συμφωνώ ότι το ζήτημα πρέπει να παραπεμφθεί εις τον Υπουργόν των Αποικιών και πιστεύω ότι ούτος και η Βρετανική Κυβέρνησις θα τιμήσουν την υπογραφήν των".

Στη συνέχεια μίλησε ο Λύσος Σανταμάς που υποτήριξε την ίδια τακτική:

"Έχω την γνώμην ότι οι όροι της εντολής μας είναι ευρύτεροι από ότι διετυπώθησαν εις το υπό του Προέδρου διάγραμμα. Δι' αυτόν τον λόγον παρακαλώ όπως ζητηθή παρά του Υπουργού των Αποικιών ερμηνεία των όρων εντολής. Αν παρ' ελπίδα η παρασχεθεσομένη ερμηνεία θα συμφωνή με την άποψιν του Προέδρου, τότε συμφωνώ ότι δεν θα είμαι δικαιολογημένος απέναντι του εαυτού μου, ως Έλληνας κυπρίου και έναντι του λαού, να εργασθώ διά την σύνταξιν ενός τοιούτου συντάγματος. Φρονώ ότι θα εξυπηρετούσα τον τόπον, μέχρι της εκπληρώσεως του πόθου δι' Ένωσιν μετά της Ελλάδος, εργαζόμενος διά την σύνταξιν συντάγματος

παρέχοντος εις τον Κυπριακόν λαόν υπεύθυνον Κυβέρνησιν απορρέουσιν από αιρετήν Βουλήν".

Τας απόψεις των τεσσάρων Ελλήνων απέρριψε ο τουρκοκύπριος Σ. Καναάν που αποκάλυψε ότι ο λόγος της άρνησης των τουρκοκυπρίων να αποδεχθούν πλήρη αυτονομία ήταν ότι αυτή θα οδηγούσε στην Ένωση με την Ελλάδα:

"Οι Τούρκοι μετέσχον εις την Συμβουλευτικήν Συνέλευσιν με την απόφασιν να συνεργασθούν επί τη βάσει των όρων εντολής και δεν θέλουν αυτοκυβέρνησιν ή αυτονομίαν ήτις οδηγεί εις την Ένωσιν την οποίαν κατηγορηματικώς απορρίπτομεν.

Ο δήμαρχος Μόρφου Νικολόπουλος υποστήριξε στη συνέχεια και αυτός την παραχώρηση αυτοκυβέρνησης και ακολούθως ο Σωκράτης Ευαγγελίδης που διαφώνησε με τα άλλα ελληνικά μέλη της συνέλευσης ότι έπρεπε στην Κύπρο να παραχωρηθεί πλήρης αυτοκυβέρνηση:

"Δεν δύναμαι να συμφωνήσω ότι το ιδεώδες Σύνταγμα διά την Κύπρον είναι η πλήρης αυτοκυβέρνησις. Οι Κύπριοι έζησαν υπό ξένον ζυγόν επί πολλούς αιώνας, είχαν ένα κακόν και μη αντιπροσωπευτικόν σύνταγμα επί 50 έτη και απεστερήθησαν και αυτού τα τελευταία 17 έτη. Θα ήτο πραγματική συμφορά, αν όχι όλεθρος εάν επηδούσαμεν με ένα άλμα από το τίποτα εις το καθεστώς της πλήρους αυτοκυβέρνησης με Πρωθυπουργόν και μίαν δωδεκάδα Υπουργούς και άλλους τόσους Υφυπουργούς. Μέχρι της εκπληρώσεως του εθνικού μας πόθου, τον οποίον πολλάκις διετυπώσαμεν, τόσον εις την τοπικήν όσον και την Κεντρικήν Βρετανικήν κυβέρνησιν, θα έπρεπε να προχωρήσωμεν εις την κτωμένην πείραν, προς την πλήρη αυτοκυβέρνησιν εις το εγγύς μέλλον".

Ο Λεμεσιανός δικηγόρος Μ. Χούρης είπεν ότι ο τερματισμός του έργου της συμβουλευτικής θα αποτελούσε συμφορά, διότι αυτό θα συνεπαγόταν είτε την επ' άοριστο συνέχιση του παρόντος καθεστώτος είτε την επιβολή συντάγματος χωρίς να ακουσθεί η γνώμη του λαού:

"Οι όροι εντολής είναι σαφείς και δεν παρίσταται ανάγκη αναφοράς εις τον Υπουργόν και η ύπαρξις του βέτο εις το νέον σύνταγμα θα ήτο ζωτικής σημασίας διά την τουρκικήν μειονότητα, ενώ δικαίως ο ελληνικός Κυπριακός λαός, υπερήφανος ως φυλή, απαιτεί πλήρη αυτοκυβέρνησιν".

Στη συνέχεια ο Ιωάννης Κληρίδης έθεσε ενώπιον της συνέλευσης, ως αρχηγός της ομάδας της Παράταξης Εθνικής Συνεργασίας, τις απόψεις της ομάδας για την περαιτέρω πορεία της συνέλευσης και ιδιαίτερα ζητούσε να διευκρινισθούν οι όροι της.

Το έγγραφο υπέγραψε ως όγδοος ο αντιπρόσωπος της Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας Π. Χατζημιχάηλ, ενώ οι άλλοι δυο (Ευαγγελίδης και Αραδιππιώτης) αρνήθηκαν.

Το έγγραφο έχει ως εξής:

"Τα υπογεγραμμένα ελληνικά μέλη της Διασκεπτικής Συνελεύσεως φρονούν, ότι το προτιθέμενον σύνταγμα δέον να προνοή περί ενασκήσεως της μεν Νομοθετικής εξουσίας υπό Βουλής εξ ολοκλήρου αιρετής, εκάστης κοινότητος εκλεγούσης διά γενικής ψηφοφορίας αριθμόν βουλευτών, ανάλογον προς τον πληθυσμόν της, με πλήρη εξουσίαν να νομοθετή επί πάντων των ζητημάτων των αφορώντων τας εσωτερικάς υποθέσεις της νήσου, με την συνταγματικήν επιφύλαξιν της εγκρίσεως των ούτω ψηφιοζομένων Νομοσχεδίων υπό του εκπροσώπου του στέμματος και με τας περαιτέρω επιφυλάξεις διά Νομοσχέδια επηρεάζοντα συνθήκας και συμφωνίας της Μεγάλης Βρετανίας μετ' άλλων κρατών, και διά νομοθετήματα, αφορώντα την παιδείαν και τα θρησκευάματα των μειονοτήτων, συμπεριλαμβανομένης και της θρησκευτικής περιουσίας αίτινα ζητήματα, να αφήνεται εξ ολοκλήρου εις την κρίσιν και απόφασιν των βουλευτών των μειονοτήτων, της δε Εκτελεστικής Εξουσίας υπό Υπουργικού Συμβουλίου, υποστηριζομένου υπό της εκάστοτε πλειοψηφίας, εν τη Βουλή εις το οποίον να μετέχη ο υπουργός της Παιδείας και των θρησκευμάτων ο υποδεικνυόμενος υπό

των εκπροσώπων της μειονότητας.

Τα ρηθέντα ελληνικά μέλη φρονούν περαιτέρω ότι εάν οι όροι της εντολής δεν επιτρέπουν εις την Διάσκεψιν να προχωρήση εις υποδείξεις των ανωτέρω γραμμών ή και εάν η Κυβέρνησις της αυτού Μεγαλειότητος, δεν είναι διατεθειμένη να υιοθετήση τοιαύτας εισηγήσεις, είναι άσκοπον να εισέλθουν εις λεπτομερείας επί του μέλλοντος Συντάγματος δι'ο και παρακαλούν τον Πρόεδρον της Διασκέψεως, όπως ενεργήση τα δέοντα προς διευκρίνησιν των των όρων εντολής της Διασκεπτικής Συνελεύσεως υπό του Υπουργού των Αποικιών και ειδικώς εάν η Κυβέρνησις της Α. Μεγαλειότητος είναι διατεθειμένη να παραχωρήση εις την νήσον Σύνταγμα με Κυβέρνησιν απορρέουσαν εκ του λαού και υπεύθυνον απέναντι του λαού.

Οι Τούρκοι εις το έγγραφον συζητούνται τα ζητήματα της τουρκικής μειονότητας, οι Τούρκοι δηλούν ότι δεν υπέχουν οποιανδήποτε ευθύνην διά τας γενομένας εισηγήσεις, και, μολονότι εξέφραζον τας ευχαριστίας των προς τα ελληνικά μέλη, εν τούτοις φρονούν ότι δεν είναι ορθόν την πλευράν αυτήν του ζητήματος, όταν αυτά εκφράζον τας απόψεις επί των όρων εντολής της συνελεύσεως αυτής.

Ο Τζάκσον δέχθηκε την πρόκληση της ελληνικής πλευράς και ανακοίνωσε ότι θα διαβίβαζε την παράκληση και τόνισε ότι δεν τίθετο θέμα επανάληψης των εργασιών της συνέλευσης μέχρι να δινόταν η απάντηση από το Λονδίνο.

Οι εργασίες της συνελεύσεως ανεστάλησαν επ' αόριστο, όχι όμως για πολύ διάστημα.

Ετσι, από τις πρώτες συνεδρίες, παρόλον ότι η Διασκεπτική δεν προχώρησε στην εξέταση της ουσίας του θέματος, διαφάνηκε βασικά η διάσπαση του Κυπριακού μετώπου Ελλήνων και Τούρκων από την μια και Ελλήνων και Ελλήνων (Δεξιάς και Αριστεράς) από την άλλη.

Η Δεξιά με την Εθναρχία υποστήριζαν άμεση ένωση και απέκλειαν κάθε μορφή αυτοκυβέρνησης, η Αριστερά υποστήριζε πλήρη αυτοκυβέρνηση, χωρίς

όμως να εγκαταλείπει την Ένωση ως σύνθημα της τουλάχιστον, ενώ η τουρκοκυπριακή πλευρά υποστήριζε αυτονομία μεν, αλλά περιορισμένην, με δικαίωμα βέτο στον Κυβερνήτη, γιατί αυτό πίστευε ότι θα την προστάτευσε από τυχόν αυθαιρεσίες των Ελλήνων και ιδιαίτερα από την Ένωση που ενδεχόμενα, κατά την άποψη τους, θα οδηγούσε η αυτονομία.